

Comuna din Paris

Inițiativa Autonomă-Craiova

2017

Cuprins

LIBERA ASOCIERE	4
MARX ȘI COMUNA	5
ANARHIȘTII ȘI COMUNA	7

Pe 18 martie se aniversează 146 de ani de la Comuna din Paris. Comuna din 1871 a avut un rol important atât în dezvoltarea ideilor anarhiste, cât și a mișcării anarhiste, astfel că ea nu trebuie uitată și, în același timp, trebuie să tragem învățăminte necesare din ea.

Comuna din Paris a fost creată după ce Franța a fost învinsă în războiul franco-prusian (1870-1871). Guvernul francez a încercat să trimită trupe pentru a recâștiga artileria Gărzii Naționale din Paris și pentru a împiedica căderea acesteia în mâinile populației. Soldații au refuzat să tragă asupra mulțimii zgomotoase și au întors armele împotriva ofițerilor lor. Aceste evenimente s-au petrecut pe 18 martie; Comuna se naștea. În alegerile libere cerute de Garda Națională din Paris, parizienii au ales un Consiliu format în majoritate din iacobini și republicani și o minoritate socialistă (formată mai ales din blanquiști, socialiști autoritari și adepți ai lui Proudhon). Acest Consiliu a proclamat Parisul autonom și a dorit să organizeze Franța drept o confederație de comune. În cadrul Comunei, membrii Consiliului puteau fi revocați și primeau un salariu mediu pentru activitatea lor. Mai mult, ei erau responsabili direct în fața celor care îi aleseseră și puteau fi demși de electorat dacă nu își îndeplineau cu bine mandatul.

De ce acest eveniment a aprins imaginația anarhiștilor este clar – existau similarități puternice cu ideile anarhiste. De fapt, exemplul Comunei din Paris era foarte similar cu modul în care Bakunin prezisese că va izbucni revoluția – un oraș important se va declara autonom, se va organiza, și prin exemplul său va duce la ridicarea restului planetei. (vezi în acest caz „*Scrisoare către Albert Richards*” în **Bakunin on Anarchism**). Comuna din Paris a inițiat procesul creării unei societăți noi, una organizată de jos în sus. Astfel, la acea vreme Bakunin comenta:

socialismul revoluționar [anarhismul] și-a încercat prima lovitură și demonstrația practică în Comuna din Paris. [Bakunin on Anarchism, p. 263]

LIBERA ASOCIERE

Mulți anarhiști au fost implicați în Comuna din Paris, de exemplu – Louise Michel, frații Réclus și Eugene Varlin (ultimul ucis în urma represiunii care a urmat Comunei). În ceea ce privește reformele inițiate de Comună, cum ar fi redeschiderea locurilor de muncă sub forma cooperativelor, anarhiștii și-au văzut ideile despre asocierea muncii începând a fi puse în practică. Până în mai, 43 de întreprinderi erau conduse în sistemul cooperativei, iar Muzeul Luvru era o fabrică de muniție condusă de un consiliu muncitoresc. Făcându-se ecolul lui Proudhon, Sindicatul Mecanicilor și Asociația Muncitorilor Metalurgiști considerau că „*emanciparea noastră economică...nu poate fi obținută decât prin formarea de asociații muncitorești, singurele care ne pot transforma din situația de salariați în cea de asociați*”. Acestea și-au instruit delegații din Comisia Comunei pentru Organizarea Muncii să susțină următoarele obiective:

Abolirea exploatării omului de către om, ultima rămășiță a sclaviei.

Organizarea muncii în asociații mutuale și cu capital inalienabil.

În acest sens, ei sperau că „*egalitatea nu va fi un cuvânt lipsit de sens*” în cadrul Comunei. [Eugene Schulkind (ed.), **The Paris Commune of 1871: The View from the Left**, p.164] Sindicatul Inginerilor a votat la o ședință din 23 aprilie că din moment ce scopul Comunei este „*emanciparea economică*”, aceasta „*ar trebui să organizeze munca prin intermediul unor asociații unde responsabilitatea să fie comună*” pentru „*a suprima exploatarea omului de către om*”. [Stewart Edwards, **The Paris Commune 1871**, pp. 263-264]

Astfel, în Comună teoria producției asociate expusă de Bakunin și Proudhon a devenit în mod conștient o practică revoluționară.

În apelul Comunei la federalism și autonomie, anarhiștii și-au văzut „*alianța federativă a tuturor asociațiilor muncitorești*” care vor „*constitui Comuna*” și care va fi baza „*federației de asociații insurgente, comune și provincii*” și care va organiza „*o forță revoluționară capabilă să oprească reacțiunea...[și pentru] auto-apărare*”. [M. Bakunin, **Selected Writings**, p. 170-171] Acest lucru se poate observa în „**Declarația către poporul francez**” a Comunei, unde se reflectă ideile anarhiste. Se considera „*unitatea politică*” a societății ca fiind bazată pe „*asociația voluntară a tuturor inițiativelor locale, concursul liber și spontan al tuturor energiilor individuale pentru obiectivul comun, bunăstarea, libertatea și siguranța tuturor*”. [Edwards, **op. cit.**, p. 218] Noua societate pe care o visau comunarzii era bazată pe „*autonomia absolută a Comunei...asigurându-se fiecăruia drepturile sale integrale și fiecărui francez exercitarea deplină a aptitudinilor sale, ca om, cetățean și muncitor. Limita autonomiei Comunei va fi autonomia egală a tuturor celorlalte comune care vor adera la contract; asocierea lor trebuie să asigure libertatea Franței*”. [„Declarația către poporul francez” în George Woodcock, **Pierre-Joseph Proudhon: A Biography**, p. 276-277] Cu viziunea sa asupra confederației de comune, Bakunin a avut dreptate afirmând despre Comuna din Paris că a fost „*o negare curajoasă, clar formulată a Statului*”. [**Bakunin on Anarchism**, p. 264]

Mai mult, ideile Comunei despre federație reflectă influența lui Proudhon asupra ideilor radicale franceze. Într-adevăr, viziunea Comunei cu privire la o Franță comunală bazată pe o federație de delegați cu mandate imperative date de către electorii lor și putând fi schimbați oricând este ecolul ideilor lui Bakunin și Proudhon (Proudhon, ca și Bakunin, a fost în favoarea „*implementării mandatului revocabil*” în 1848 [**No Gods, No Masters**, vol. 1, p. 63] și pentru o federație de comune). Astfel, atât din punct de vedere economic, cât și politic Comuna din Paris a fost puternic influențată de ideile anarhiste.

MARX ȘI COMUNA

Karl Marx, desigur, a susținut că realizarea Comunei din Paris a confirmat ideile lui. Într-adevăr, Engels a denumit-o ca primul exemplu al „*dictaturii proletariului*”. Marx însuși a numit Comuna ca fiind „*forma politică, în sfârșit descoperită, prin care să se realizeze emanciparea economică a muncii*” ca și folosirea delegaților, „*revocabili în orice moment și legați de un mandat imperativ (instrucțiuni formale)*”. El nu a menționat nimic de faptul că aceste lucruri fuseseră afirmate de Bakunin și Proudhon cu mulți ani înainte. La fel, Marx vorbește despre „*schița aproximativă a organizării naționale*” realizată de Comună, însă nu spune nimic în mod direct despre „*Declarația către poporul francez*”, care este evident federalistă.

Anarhistul K.J. Kenafick afirmă următoarele lucruri evidente:

Comparația va demonstra faptul că programul aplicat este...sistemul Federalismului, pe care Bakunin îl susținea de ani de zile, și ale cărui baze i-au fost puse de Proudhon. Proudhoniștii...au exercitat o influență considerabilă asupra Comunei. Această „formă politică” nu a fost așadar „în sfârșit” descoperită; fusese descoperită cu ani înainte; iar acum fusese dovedită ca fiind corectă prin însuși faptul că în această criză muncitorii din Paris au adoptat-o aproape automat, sub presiunea circumstanțelor, decât ca un rezultat al teoretizării, și a fost forma cea mai convenabilă prin careclasa muncitoare și-a exprimat aspirațiile. [Michael Bakunin and Karl Marx, p. 212-213]

În mod similar, Comuna nu a fost produsul proletariului (al muncitorimii industriale). Marxiștii de mai târziu au argumentat că numai 10% din muncitorimea Parisului lucra în fabrici. Restul lucra în întreprinderi artizanale sau semi-artizanale. Într-adevăr, Marx afirmase în 1866 că muncitorii francezi fuseseră „*corupți*” de ideile „*proudhoniste*”, „*mai ales cei din Paris, care, lucrând în meșteșuguri de lux, sunt puternic legați, fără să o știe [!], de vechiul gunoi*”. [Marx, Engels and Lenin, **Anarchism and Anarcho-syndicalism**, pp. 45-46] Cinci ani mai târziu, acești muncitori (influențați, evident, încă de „*vechiul gunoi*”) au creat „*forma politică*” a „*emancipării economice a muncii*”. Cum poate fi atunci Comuna din Paris „*dictatura proletariului*” din moment ce 35 de membri ai consiliului comunei erau artizani și doar 4-5 erau muncitori industriali (adică proletari)? Cam greu să-i ataci pe anarhiști ca fiind „*mici-burghezi*” din moment ce Comuna din Paris a fost creată de oameni din această clasă socială!

Mai mult, „*vechiul gunoi*” pe care muncitorii parizieni l-au suportat era cu mult înaintea timpului său. În 1869, delegatul Sindicatul Muncitorilor din Construcții din Paris afirma că „*asocierea diferitelor corporații [sindicat] în funcție de oraș sau de țară...duce la comuna viitorului...Guvernul este înlocuit de consiliile alese ale corporilor muncitorești și de către un comitet format din delegații acestora*”. Mai mult, „*o grupare locală care permite muncitorilor din aceeași regiune să stabilească contacte între ei zi de zi*” și „*care să facă legătura între diferite localități, zone, regiuni, etc.*” (de exemplu federațiile internaționale sindicale sau ale muncii) ar asigura „*organizarea muncii din prezent și viitor fără a mai fi nevoie de salariile sclavagiste*”. [No Gods, No Masters, vol. 1, p. 184] O astfel de viziune asupra consiliilor muncitorești și a muncii asociate prezintă similarități evidente cu sovietele create spontan în revoluția rusă din 1905. Și aceste soviete au fost organizate pe baza unor consilii alese din delegații muncitorilor. Desigur există și diferențe, însă ideea de bază și viziunea sunt identice.

Totuși, evoluția Comunei este, în mod ironic, relevantă în analizarea marxismului. După cum a scris Marx, Comuna „*a fost formată din consilieri municipali, aleși pe baza sufragiului universal în diferite cartiere ale orașului*”. Anarhiștii au formulat însă critici referitoare la acest aspect. Spre sfârșitul

Comunei, majoritatea consilierilor a votat înființarea unui „*Comitet de Siguranță Publică*” care avea rolul de a apăra Parisul în fața înaintării contra-revoluției. Minoritatea din Comună (care îi includea și pe libertarii din Internaționala I) s-a opus acestui lucru, afirmând că „*autoritatea Comunei din Paris a fost predată unei dictaturi*”, iar Majoritatea „*s-a ascuns în spatele unei dictaturi pe care electoratul nu ne-a autorizat să o acceptăm sau să o recunoaștem*”. Așadar, în primul așa-zis stat muncitoresc al mitului marxist, aleșii nu mai erau sub controlul maselor și au abuzat de puterea lor. Nici nu este de mirare, din moment ce Statul se bazează pe delegarea puterii către o minoritate și care împiedică astfel participarea și controlul maselor. Comuna a demonstrat faptul că așa-zisa „dictatură a proletariatului” s-a transformat într-o „dictatură **asupra** proletariatului” pur și simplu pentru că statul nu este făcut pentru a fi folosit de masele populare.

ANARHIȘTII ȘI COMUNA

Pentru anarhiști, Comuna nu a acționat îndeajuns de mult. Aceasta nu a reușit abolirea statului din cadrul ei și nici dincolo de ea. Comunarzii s-au organizat „*într-o manieră iacobină*” (pentru a folosi cuvintele ascuțite ale lui Bakunin). Ei nu s-au organizat „*numai de jos în sus, prin asociere liberă sau federații libere ale muncitorilor, mai întâi în sindicatele acestora, apoi în comune, regiuni, națiuni și, în final, într-o mare federație internațională și universală*”. Cu alte cuvinte, nu s-au organizat într-o federație a consiliilor muncitorești. Folosind forme etatiste, Comuna urma să se ciocnească inevitabil cu cei care o aleseră. Numai când „*este organizată într-o federație liberă de asociații agricole și industriale...organizată de jos în sus prin mijloacele de delegare revoluționară*” poate o revoluție „*să fie creată de popor, iar controlul suprem...să aparțină poporului*”. [Michael Bakunin: **Selected Writings**, p. 206 and p. 172]

Așadar, Comuna din Paris „*nu s-a despărțit de tradiția Statului, a guvernului reprezentativ, și nu a încercat să ajungă în interiorul ei la acea organizare de la simplu la complex pe care o inaugurase prin proclamarea independenței și a federației libere de Comune*”. [Kropotkin, **Fighting the Revolution**, vol.2, p. 16] Cu alte cuvinte, „*dacă nu era nevoie de un guvern central pentru a conduce comunele independente, dacă guvernul național este răsturnat, iar unitatea națională este obținută printr-o federație liberă, atunci un guvern central municipal devine inutil și dăunător. Același principiu federativ este valabil și pentru Comună*”. [Kropotkin, **Evolution and Environment**, p. 75]

În loc să abolească Statul din interiorul comunei prin organizarea de federații din adunări democratice directe ale maselor, cum au fost „sectiunile” pariziene din Revoluția de la 1789-1793 (Kropotkin, **Great French Revolution**), Comuna din Paris a păstrat guvernul reprezentativ și a avut de suferit de pe urma acestui lucru. „*În loc să acționeze pentru ei înșiși...oamenii, încrezându-se în conducătorii lor, le-au încredințat acestora puterea de a lua inițiative. Acest lucru a fost prima consecință a rezultatului inevitabil al alegerilor*”. Consiliul a devenit în curând „*cel mai mare obstacol în calea revoluției*”, demonstrând astfel „*axioma politică conform căreia un guvern nu poate fi revoluționar*”. [Kropotkin, **Revolutionary Pamphlets**, p. 240, 241,249]

În 1936, anarhiștii spanioli au făcut aceeași greșeală. După ce au învins armata pe străzile Barcelonei, militanții aflați în fruntea lor au decis că lupta împotriva fascismului era mai importantă și au convenit astfel să nu menționeze nimic despre comunismul libertar „*până când nu va fi cucerită acea parte a Spaniei din mâinile rebelilor*”. Kropotkin i-a criticat pe cei care susțineau „*lăsați-ne să fim siguri de victorie, iar apoi vom vedea ce se poate face*”. Comentariul lui merită citat în întregime:

Să fim siguri de victorie! De parcă ar exista o altă soluție de a transforma societatea într-o comună liberă fără să ne atingem de proprietatea privată!

De parcă ar exista vreo posibilitate să înfrângem pe marele dușman atâta timp cât marea masă a poporului nu este interesată direct în triumful revoluției, în participarea la bunăstarea materială, morală și intelectuală a tuturor! Ei au căutat să consolideze mai întâi Comuna amânând revoluția socială pentru mai târziu, deși singura soluție viabilă de a proceda era consolidarea Comunei printr-o revoluție socială!

La fel stăteau lucrurile și cu principiul guvernării. Proclamând Comuna liberă, locuitorii Parisului au proclamat un principiu anarhist esențial...Dacă admitem, în fapt, că un guvern central este inutil în reglarea relațiilor dintre comune, de ce atunci trebuie să ne încredem în necesitatea lui pentru reglarea relațiilor mutuale între grupurile care constituie Comuna?... Un

guvern în Comună nu are nici un drept de a exista mai mult decât un guvern asupra Comunei.
[Kropotkin, **Words of a Rebel**, p. 97]

Avertismentul lui Kropotkin avea să se adeverească, după cum a simțit pe pielea sa CNT. Așteptând până la victoria din război, ei au fost înfrânți. Kropotkin, de asemenea, a prezis efectele inevitabile ale acțiunilor CNT-ului în cooperare cu Statul și a participării în organele reprezentative. Iată cuvintele lui:

Parisul...și-a trimis fiii devotați la Hotel-de-Ville [primăria Parisului]. Într-adevăr, imobilizați acolo de cătușele roșii, forțați să poarte discuții în timp ce acțiunea era cea mai necesară, și pierzându-se acea sensibilitate care vine din contactul continuu cu masele, ei s-au văzut reduși la neputință. Paralizați de distanțarea lor de centrul revoluției – poporul –, ei înșiși au paralizat inițiativa populară. [op. cit., p. 97-98]

Ceea ce, pe scurt, s-a și întâmplat cu liderii militanți ai CNT care au colaborat cu Statul. Kropotkin s-a dovedit a fi avut dreptate, după cum a avut, de altfel, și teoria anarhistă de la Bakunin încoace.

Mai mult, încercările Comunei de reformă economică nu au fost foarte avansate, neîncercându-se transformarea tuturor întreprinderilor și fabricilor în cooperative (de exemplu, prin exproprierea capitalului) și formarea de asociații ale acestor cooperative pentru a se coordona și a-și susține activitățile economice reciproc. Deoarece orașul se afla sub asediul neîncetat al armatei franceze, este totuși de înțeles de ce comunarzii erau concentrați la alte probleme. Totuși, pentru Kropotkin o astfel de poziție adoptată a fost dezastruoasă:

Ei au considerat problema economică una de natură secundară, de care urmau să se ocupe mai târziu, după triumful Comunei...Însă înfrângerea dezastruoasă care a venit în curând și răzburarea sângeroasă a clasei de mijloc au dovedit încă o dată că triumful unei Comune populare era imposibil din punct de vedere material atâta timp cât nu exista un triumf paralel al poporului în domeniul economic. [Kropotkin, **Evolution and Environment**, p. 74]

Consiliul Comunei s-a izolat din ce în ce mai mult de cei care l-au ales, devenind astfel din ce în ce mai irelevant. Și pe măsură ce-i creștea inutilitatea, i-au crescut și tendințele autoritare o dată cu crearea de către majoritatea iacobină a „Comitetului de Siguranță Publică” pentru „apărarea” (prin teroare) a „revoluției”. Comitetului i s-a opus minoritatea libertară socialistă și a fost, din fericire, ignorat practic de poporul Parisului în timp ce își apăra libertatea în fața armatei franceze, care-i ataca în numele civilizației capitaliste și a „libertății”. Pe 21 mai, trupele guvernamentale au intrat în oraș, urmând șapte zile de lupte de stradă sângeroase. Grupuri de soldați și de membri înarmați ai burgheziei mergeau pe străzi, omorând și împușcând la nimereală. Peste 25000 de oameni și-au pierdut viața în luptele de stradă, iar mulți au fost executați după ce s-au predat, iar trupurile le-au fost aruncate în gropi comune.

Pentru anarhiști, lecția Comunei din Paris a avut trei consecințe. În primul rând, forma politică necesară unei societăți libere este confederația descentralizată a comunităților. („Aceasta este forma pe care o revoluție socială trebuie să o ia – **comuna independentă**”. [Kropotkin, **Revolutionary Pamphlets**, p. 163]) În al doilea rând, „nu există nici un motiv pentru existența unui guvern în interiorul Comunei, după cum nu există nici un motiv pentru unul asupra ei”. [Kropotkin, **Fighting the Revolution**, vol. 2, p. 19] Acest lucru înseamnă că o comunitate anarhistă se va baza pe o confederație de adunări muncitorești și regionale învecinate care să coopereze liber. Și în al treilea rând, este imperios necesar unificarea revoluției politice și a celei economice într-o revoluție **socială**. „S-a încercat mai întâi consolidarea Comunei, iar revoluția socială a fost amânată pentru mai târziu, cu toate că **singura modalitate de a consolida Comuna era revoluția socială!**” [Kropotkin, op. cit., p. 19]

INFO-PROPAGANDA

Inițiativa Autonomă—Craiova

Biblioteca Anarhistă

Inițiativa Autonomă-Craiova
Comuna din Paris
2017

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org